

AFRİKA STRATEJİK ARAŐTIRMALAR MERKEZİ (AFSAM) www.afsam.org

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ

COĞRAFYA, İKLİM VE ÇEVRE

TARİH VE SİYASİ YAPI

EKONOMİ VE KAYNAKLAR

NÜFUS, DİN, DİL VE SOSYAL YAPI

TÜRKİYE İLE İLİŐKİLER

COĞRAFYA, İKLİM VE ÇEVRE

Demokratik Kongo Cumhuriyeti Afrika Kıtası'nın üçüncü büyük ülkesidir. Ve Sahraaltı Afrika'nın ortabatısının kalbindedir. Kuzeyde Orta Afrika Cumhuriyeti ve Sudan, Doğu'da Uganda, Ruanda ve Burundi, Güneyde Zambia ve Angola, Batıda Kongo Cumhuriyeti ile komşudur. Topraklarının üçte biri ekvatorun kuzeyinde üçte ikisi güneyindedir. Birbirlerine komşu olma üzere iki tane Kongo devleti var. Sadece isimlerinde ufak bir farklılık var. Birisi Demokratik Kongo Cumhuriyeti diğeri ise Kongo Cumhuriyeti'dir. Sömürge yönetimleri ülkelerin ve krallıkların yapısına ve topraklarına insanlarına bakmaksızın kaynaklarına ve imkânlarına bakarak sınırlara ayırmışlardır. Yıllarca sömürgecilerin yönetimleri altında inim inim inleyen, "Atlantik Köle Ticareti" sırasında 7,5 milyon (ki bu o zamanki nüfusunun yarısı idi) insanını kaybeden, sömürgecilik döneminde ve sömürgecilik sonrası karışıklıklarda 5 milyon insanını kaybeden, Batılı güçlerin beyaz adamın soykırımına maruz kalmış Kongo hakkında toprağından suyundan öte ağırlıklı olarak tarihi ve acılarını yazmak zorundayız. Batılı sömürgeci güçler sadece Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 8 milyonu köle olarak götürmek suretiyle 11 milyon insanı yokettiler. Bu rakam Afrika genelinde ise inanılmaz rakamlardadır. Batılı güçlerin Afrika'daki Soykırımları ayrı bir çalışma konusu.

Kongo'nun manası "avcı" demektir. Bu isim Kongo kimilerine göre Kongo nehrinden, kimilerine göre nehir havzasında yaşayan Bakongo kabilesinin adından gelmektedir. Kimilerine göre ise -ki bu doğruya daha yakındır- sömürgecilik öncesinde Kongo nehri boyunca kurulmuş olan Kongo imparatorluğundan gelmektedir.

Güneydeki yüksek bölgelerde daha serin ve kuru, ekvatorial nehir havzası tropik iklim, sıcak ve nemli, doğudaki yüksek bölgeleri serin ve yağmurlu, ekvatorun kuzeyi nisan ayından ekime kadar yağmurlu aralıktan şubata kadar kuru sezondur. Ekvatorun güneyi kasımdan Mart'a kadar yağmurlu nisandan ekime kadar kuru sezondur. Ekvator iklimi nedeniyle aşırı derecede yağmur alır. Ortalama yağmur alımı 1,070 mm ve bu da amazon ormanlarından sonra dünyada ikinci sıradaki en büyük yağmur ormanlarını meydana getirdi. Ülkenin batısındaki Atlas Okyanusuna doğru devam eden ormanlar Kongo nehri havzası boyunca ekvatorial bölgenin çoğunu kapatmaktadır. Bu bölge güney ve güneybatıdaki platolarla çevrilir. Bu yağmur ormanlarında çok büyük miktarda farklı bitkiyi barındırır. İç savaş ve kötü ekonomik şartlar bu bitkisel farklılık ve zenginliği tehlikeye soktu. Bir çok park bekçisi ve görevlisi ya öldürüldü ya da çalışmaya devam edemediler. Normal şempanze ve Bonobo adı verilen cüce şempanzelerle dağ gorili çoktur. Bu cüce şempanzelerin varolduğu dünyadaki tek ülke Kongodur. Şempanzelerin ve gorillerin sayısı milyonlara varıyordu. Fakat avlanma ve yeni yerleşim yerleri açma çatışmalar vs yüzünden bugün ikiyüzbinlere düşmüş durumda. Garuma, Kahuzi-Biega, Salonga ve Virunga Milli Parkları ile Okapi vahşi yaşam bölgesi milli parkı

dâhil olmak üzere beş milli park Dünya Miras Listesine alındı. Daha sonra da tehlike altındaki miras listesine de alındı.

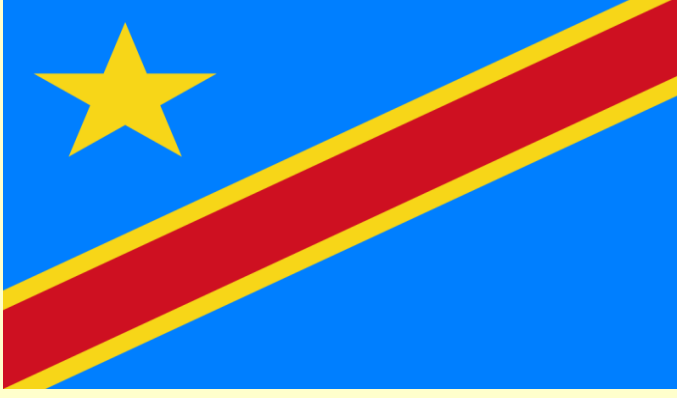
Geçen yüzyıl boyunca DR Kongo’da vahşi hayvanların etlerinin ticareti yapıldığı ortaya çıktı. Bu işin altında sadece et değil fildişi ticareti de vardı. Yani et ticaretinin nedeni Kongoluların ekonomik sıkıntılardan dolayı hayvanları öldürmeleri değildi. Tabii ki bir diğer nokta bu hayvanlardan maymunların öldürülmesi meselesindeki farklı haberler. Kisangani yakınlarındaki tıbbi kampta yüzlerce şempanzenin kurban edildiğini söyleniyor. Afrika'da uzun yıllar BBC için gazetecilik yapmış Edward Hooper'in "The River" (Nehir) isimli kitabında bahsettiği teoriye göre, AIDS'in kökeni Belçika Kongo'su. Hooper HIV virüsünün insanlara, Afrika'da ırkçı amaçlarla uygulanan çocuk felci aşılıyla geçti. Bu teoriye göre, 1956–60 yılları arasında, Philadelphia Wistar Enstitüsü'nden Hilary Koprowski kobay olarak kullanmak üzere bir milyon Afrikalıya ağız yoluyla çocuk felci aşısı verdi. Hooper'a göre, aşının yapımında Kisanga yakınlarındaki tıbbi kampta kurban edilen yüzlerce şempanzeden alınan hücreler kullanıldı. Aşıdaki virüs şempanze hücrelerinde bulunan ve HIV'in atası olan SIV virüsünün gelişmesini sağladı. İddiyayı destekleyen unsurlardan birii de AIDS'in Afrika'da yayılmaya başladığı ülkelerin hepsinin Belçika eski sömürgesi olduğu gerçeğidir. Bu ülkeler Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Burundi ve Ruanda'ydı. Şaşırtıcı bir şekilde Uganda ya da Gabon değil. Hooper AIDS'in sebebinin 1957–60 Batı Afrika çocuk felci aşısı uygulaması (Yani insanları domuz yavrusu gibi kobay olarak kullandıkları aşı kampanyaları) olduğuna yüzde 97 olarak inandığını söylüyordu. Ve bu eski aşılardan şempanze dokularından yapıldığına ilişkin "güçlü kuşkuların" bulunduğunu belirtiyor. Birçok Afrikalı bilim adamları, politikacılar AIDS'in bilinçli olarak geliştirildiğine ve Afrika'nın siyahlardan temizlenmesinin amaçlandığına inanıyor. Beyaz adam sadece çevreyi değil övreye birlikte insane neslini de fesada vermiş durumda. Bazı Afrika ülkelerinde yeni yetişen neslin yüzde 60'a yakınının bu hastalıktan öleceği gözönüne alınırsa durumun vehamet anlaşılabilir.

Kongo nehri ve kolları neredeyse ülkenin tamamını kaplar ki bu 1 milyon km²'ye yakındır. Kongo nehri ve kolları Kongo ekonomisinin ve taşımacılığının belkeniğini oluşturmaktadır. Halkın günlük yaşamında da çok önemli etkisi vardır. Nehrin kaynakları Doğu Afrika'nın dağlarından ve yüksek bölgelerinden, Tanganika ve Mweru göllerinden gelmektedir. Kinşasa ve Brazzaville nehrin karşılıklı kıyısında dırlar. Kongo Nehri aynı zamanda ülkeye tek çıkış yolunu sağlamaktadır. Nehir boyundaki 37 kmlik toprak parçası da olmasa Kongo tamamen kara içinde kalmış olacaktı.

Great Rift vadisi özellikle Eastern Rift ülkenin coğrafyasını şekillendirmede önemli bir role sahiptir. Tektonik hareketlerle birlikte düşük seviyede volkanik hareketler de görülmektedir.

Yasak bölgelerdeki avlanma vahşi yaşamı ve hayvan sayısını tehdit etmektedir. Su kirliliği, ormanların azalması -ki bunda dışarıdan gelen mültecilerin çok payı var- toprak erozyonu, maden işletmelerinin çevreye zararları da vahşi yaşamı tehlikeye sokan nedenlerdir.

TARİH VE SİYASİ YAPI

Bölgenin en eski yerleşimcileri Pigmelerdir. Fakat Bantu göçleri sırasında bölgeye göçen Bantu kabileleri onların yerlerine geçti.

MÖ 2000'lerden MS 500'lere kadar devam eden Bantu göçleri DKC'nin içlerine kadar girdiler. Sudan'ın Darfur ve Kordofon bölgelerinden kuzeydoğusun, Batı Afrikalılar da doğu Kongo'nun içlerine göçtüler ve etnik grupların karışması gerçekleşti. Bantular tarım ve demirden yapılmış teknik alet ve edevatı Batı Afrika'dan bölgeye getirdiler. Aynı zamanda da Kongoluların temel dili olacak şekilde Bantu dil ailesini kurdular.

5. yüzyılda toplum gelişmeye başladı. Başlandıçta Lualaba Nehri boyunca 200 kmlik bugünkü Katanga eyaletinde Upemba olarak bilinen bir kültürü oluşturdu ve nihayetinde bu kültür Luba krallığına evrildi. Bu süreç derece derece ve karmaşık ve kesintisiz bir şekilde oldu. Bu kültürün içindeki krallıkların herbiri özellikle de maden kaynaklarından, çok zengin oldu. Fildişi ve diğer malların ticaretinin yanında demir ve bakırının kullanıldığı teknoloji gelişti. Luba krallığı Hint Okyanusuna bağlanan 1500 km uzunluğunda bir ticari ağ kurdu. 1500'lere kadar kabile resiliğine dayanan güçlü bir merkezi hükümet kurdu.

Kongo Krallarından biri

Sömürgecilik öncesi dönemde Kongo'da Büyük Kongo Krallığı ve Loanga krallığı vardı. Portekizli sömürgeciler geldikten sonra Büyük Kongo krallığı gücünü kaybetmeye başladı ve Lunda ve Luba devletleri daha önemli olmaya başladı. Berlin Konferansından sonra parçalandı ve Belçikaya bağlandı. 1960'ta bağımsızlığını kazandı.

1997'de Laurent Desire Kabila Mobutuyu devirdi. Fakat O da 2001'de bir suikast sonucu öldürüldü. Yerine oğlu Josef Kabila atandı. Josef Kabila bütün muhalif hareketlerle görüşerek ülkeyi düze çıkaracak anlaşmalar yapmak için çalıştı. 2002'de çok partili seçimlerin yapılacağını ilan etti. Bu gecikmeli de olsa 40 yılın ardından ilk kez 30 Temmuz'da çok partili seçimler yapıldı. Bu seçimlerin ikinci turunda Josef Kabila tekrar devlet başkanı seçildi. Kabila dünyanın en genç devlet başkanı aynı zamanda.

Afrika Birliği (AB), Afrika Ekonomik Topluluğu (AEC) ve Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) üyesi olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti, merkezi Afrika bölgesinde kilit bir coğrafi konuma sahiptir. Afrika kıtasının üçüncü büyük ülkesidir. Kongo Demokratik Cumhuriyeti çevresindeki komşu ülkelerle 10720 km sınıra sahip olmasına rağmen sadece Kongo Nehrinin Atlas Okyanusu'na döküldüğü yerde 37 km'lik bir deniz sınırı vardır.

Orta Afrika'da bulunan eski adıyla Zaire şimdiki adıyla Demokratik Kongo Cumhuriyeti, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla yüzyıla yakın bir süredir çeşitli emperyalist ülkelerin sömürgesi olarak el değiştirmiştir. İlk olarak Belçika emperyalizminin sömürgesi olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti daha sonra Fransa, İngiltere ve Amerikan emperyalistleri tarafından da sömürüldü. Fakat sömürgecilik tarihine damgasını vuran Belçika emperyalizmi oldu. Kendisinden 72 kat daha büyük bir ülkeyi yıllarca sömürdü.

Belçika sömürgesi iken ismi Belçika Kongosu olan DKC bağımsızlıktan sonra 1971’de Kongo-Kinşasa’dan Zaire’ye değiştirildi. 1997’ye kadar ülkenin ismi Zaire idi. 1998’den 2002’ye kadar ülkeyi kasıp kavuran ve Afrika’nın Dünya Savaşı olarak adlandırılan II. Kongo Savaşı’ndan ülke çok sıkıntı çekti. Bu savaş ikinci dünya savaşından bu yana meydana gelen savaşlar içerisinde en fazla insanın öldüğü savaşı.

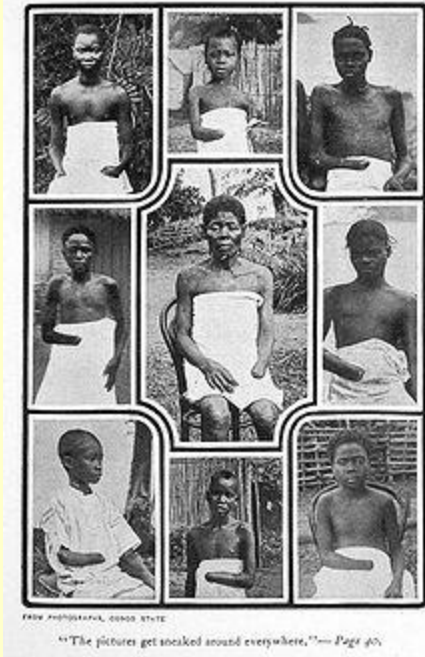
(Kral II. Léopold)

Stanley Belçika kralı II. Leopold’un desteğiyle bütün Kongo’yu sömürgeleştirmeye çalıştı. 1885’teki Berlin Konferansı’nda Kongo toprakları Leopold’a verildi o da Kongo’yu özel mülkü ilan etti ve Kongo özgür devleti olarak adlandırdı.

Kongo Devleti Bayrağı

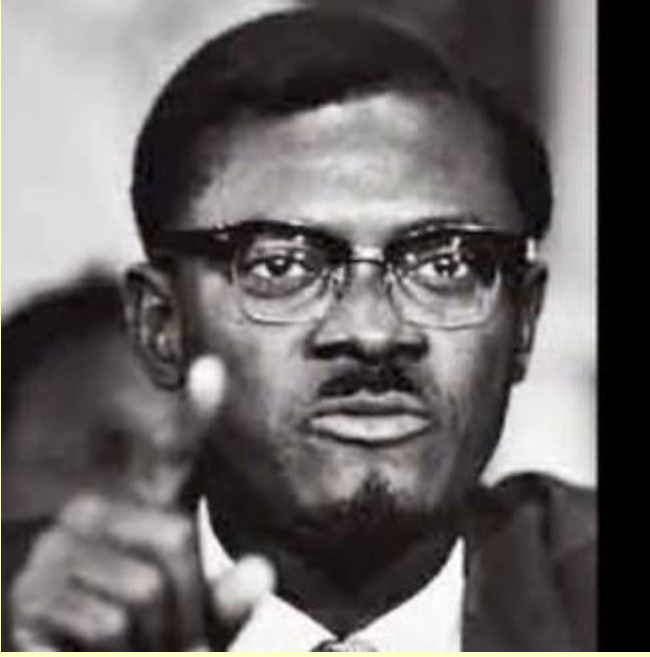
Leopold’un rejimi çeşitli geliştirme projeleri başlattı. Bunlardan biri de sahilden Leopoldville’ye (şimdi Kinşasa) kadar olan ve yapımı yıllar süren demiryoludur. Bütün sömürgeleştirilmiş ülkelerde olduğu gibi demiryolları Kongo’da da sömürgeciliğin eli ayağı ve sömürgeciliğin yayılmasına en fazla katkı yapan unsur olmuştur. Neredeyse bütün bu projelerin amacı Leopold’u geliştirmek ve kralın paralı askerlerine sömürgeci pay vermek içindi. Ki bu Afrikalı yerlilerin yani o toprakların sahiplerinin acımasız bir şekilde sömürülmesine yolaçtıyordu. Özgür ülke adı verilen Kongo’da insanlar o dönemde lastik kerlerin gelişmesiyle büyüyen market için gerekli kauçuk için acımasız bir şekilde zulmedildi, elleri kesildi.

Kauçuk satımı Kral Leopold için bir servet oldu. Kendinin ve ülkesini şerefine Brüksel’de Ostend’de birkaç tane bina yaptı. 1885’ten 1908’e kadar 15 milyona yakın insane sömürü ve hastalık neticesinde öldü. Bütün arazilerde kauçuk üretimi için zorlandı. Kauçuk kotaları için Force Publique görevlendirildi. FP bir orduydü. Fakat onun amacı ülkeyi savunmak değil, yerel nüfusu korkutmak ve yıldırmaktı. Kauçuk tarlaları açmak için yerlilerin diktikleri bitkileri söktüler, kestiler çıkardılar ve bu iş bütün ülkeyi bıktırarak kadar yaygınlaştı. Bütün bunlar sadece bir kişinin şahsı malı olan yapılıyordu. Uluslararası baskılar artınca Belçika parlamentosu Avrupa’daki prestijini kurtarmak için uluslararası baskılara boyun eğdi ve Özgür Devleti Kral’dan alarak Belçika Sömürgesi yaptı. Bundan sonra da Belçika Kongosu oldu.

Belçika Yönetimi: Belçika Kongosu (1908–1960)

Belçika kendisinden 71 kat daha büyük bir ülke olan Kongo’yu sömürdü. Belçika hükümeti Kral II. Leopold’dan Kongo yönetimini devralır almaz Kongo’da durumlar çarpıcı şekilde gelişti. Ekonomik ve sosyal değişikliklerle Kongo model sömürge olarak gösterilmesi için çalışıldı. Hastaneler, ilkokullar ve liseler inşa edildi ve Kongolular bunları kullanabildiler. Hatta bu okullarda yerel diller bile öğretildi ki bu durum sömürge eğitim sistemlerinde nadiren görünen bir durumdur. Doktorla uyku hastalığına karşı çok ciddi başarılar elde ettiler. Sömürge yönetimi demiryollarını, sahilleri, yolları yaparak tarım arazilerini ıslah ederek, endüstri bölgeleri kurarak ekonomik reformlar yaptı. 1950’lerde ortalama ömür 55 idi bugün 51.

Afrikalı Asker Partisi ve Ulusal Halk Partisi gibi yeni partiler ortaya çıktı. Bağımsızlıktan kısa bir süre sonra Katanga ve Güney Kasai eyaletleri yeni liderliğe karşı ayrılık mücadelesine giriştiler.

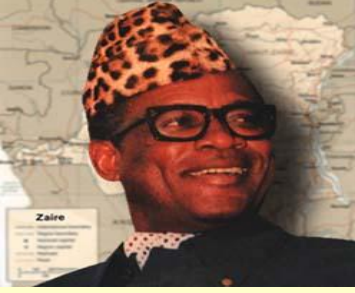
Meydana gelen olaylar Başkan Kasavubu ile Başbakan Lumumba'nın arasında krizin ortaya çıkmasına neden oldu. 5 Eylül 1960'ta Kasavubu Lumumba'yı görevinden aldı. Lumumba'da Kasavubu'nun hareketinin anayasal olmadığını ilan etti ve iki lider arasındaki kriz derinleşti.

Lumumba önce Josef Mobutu'yu yeni Kongo ordusunun başına getirmişti. Mobutu iki lider arasındaki liderlik krizini kullanarak ordu içinde kendisine yeterli desteği kazandı. Ordu içinde isyankar duyguları harekete geçirecek yeterli duygusal ortam oluşturmak için Mobutu Amerika ve Belçika'dan aldığı finansal destekle askerlerine onların sadakatlerini sağlamak için ödemeler yaptı. Mobutu Kasavubu ve Lumumba'yı darbeye etkisiz hale getirerek yeni devlette düzeni sağlama isteğini finanse etmeleri Batılı güçlerin komünizmden ve sol ideolojilerden nefretleri fakat en temelde ise ülkenin kaynaklarını sömürmeye devam etme etkili oldu. 17 Ocak 1961'de Katanga güçleri Patrice Lumumba'yı öldürdüler.

Zaire (1965- 1996)

Lumumba'nın öldürülmesinden sonraki beş yıl aşırı bir düzensizlik ve karmaşa ile geçti. Josef Desire Mobutu, Kasavubu'yu 1965'teki darbeye devirdi. Tek parti sistemini kurdu ve kendini devlet başkanı ilan etti. Zaman zaman sadece kendinin aday olduğu seçimler yaptı. Barış ve düzen sağlandı. Fakat Mobutu'nun hükümeti insan hakları ihlalleriyle, baskıyla ve aşırı derecede bir yolsuzlukla suçlandı. 1984'te İsviçre

Bankası'ndaki şahsi hesabında 4 milyar Amerikan dolarına sahip olduğu söylendi. Ki bu rakam ülkenin ulusal borcuna eşitti. Dahası bir şahıs kültü kuruldu. Kongo Merkez Bankası banknotlarının üzerine onun resmini koydu, onun portreleri halk binalarına yerleştirildi. Sıradan insanların bile üzerlerinde onun resmi olan elbiseler giyiyorlardı.

Mobutu

Afrikalı Ulusla bilinçliliğini yayma gayretlerinden biri olarak da 1 Haziran 1966'da milletin şehirlerini yeniden adlandırdı. Leopoldville Kinşasa oldu, Stanleyville Kisangani oldu, Elisabethville Lumumbashi oldu. 1970'lerde şehirlerin isimlerinin değiştirilmesi bitti. 1971'de de ülkenin ismini Zaire Cumhuriyeti olarak değiştirdi. Bu 11 yılda ülkenin isminin dördüncü defa değişmesiydi. Kongo Nehri Zaire nehri oldu. Mobutu 1972'de kendi ismini de Mobutu Sese Seko olarak değiştirdi.

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra Amerika ile Kinşasa'nın ilişkileri iyileşti. Artık Mobutu'nun da soğuk savaş döneminin ittifaklarını devam ettirmeye çalışmasına gerek yoktu. Zaire içindeki muhalifler de reforma isteklerini aza indirdiler. Bu atmosfer 1990'da Mobutu'ya demokratik reformları hazırlayacak anayasayı hazırlaması düşünülen II. Cumhuriyeti ilan ettirdi.

Çatışma ve Geçiş (1996-Bugün)

1994'te Ruanda'daki soykırımdan kaçan mültecilerin kitlesel akışlarından dolayı ortaya çıkan çatışma ve iç savaş Kongoyu teslim aldı.

Mayıs 1997'de Mobutu hükümeti Laurent- Desire Kabila tarafından başı çekilen isyan hareketi tarafından devrildi. Fakat eski müttefikleri ona sırt döndüler ve Ruanda ve Uganda destekli Ağustos 1998'deki isyan Kabila rejimini tehdit etti. Zimbabve, Angola, Cad ve Sudan Kinşasa'daki yeni rejimi desteklemek için birlikler gönderdiler.

10 Temmuz 1990'da ateşkes antlaşması imzalandı. Bununla birlikte özellikle ülkenin doğusunda çatışma devam etti. Çatışmalar illegal maden çıkarma işine karışanlar tarafından finanse edildi.

Ocak 2001'de Kabila suikastla öldürüldü. Oğlu Joseph Kabila devlet başkanı tayin edildi. Yeni başkan savaşı bitirmek için önerilere başladı ve 2002'de Güney Afrika'da anlaşma imzalandı. 2003 sonlarına kadar pamuk ipliğine bağlı barış Geçiş hükümeti kurularak yürürlükte kaldı. Kabila 4 tane devlet başkan yardımcısı atadı. İkisi Temmuz 2003'e kadar O'nu devirmeye çalışıyordu.

Şu andaki durum ise hala muğlaktır. Çünkü Kongo iki anayasa arasında kaldığından anayasal olarak çalışmıyor. Çünkü bu iki anayasa çeşitli seviyelerde hükümetin bütün kanatlarında farklı siyasi kurumsallaşmalar gerçekleştiriyorlar. Bu yüzden DR Kongo'da siyaset sivil savaştan başkanlık sistemine geçişteki bir cumhuriyetin çerçevesini oluşturmaktadır.

Geçici anayasa, senato ve milli meclisten oluşuyor. Senato diğer şeylerin yanında ülkenin yeni anayasasını yazma konusunda da yetkilidir. Başkanlığını devlet başkanı ve dört yardımcısının yaptığı 60 üyeli yürütme kurulu yetkilendirilmiştir. Devlet başkanı aynı zamanda ordunun da başkumandanıdır.

Geçici anayasa Yüksek mahkeme tarafından yürütülen bağımsız bir mahkeme kurdu.

III. Cumhuriyet'in anayasası olarak da bilinen 2006 Anayasası geçici anayasa ile birlikte yürürlükte kaldı ve Temmuz 2006'daki seçimlerden sonra gelecek yeni görevlilere devretti. Bu anayasaya göre yasama iki meclisi de içine alacak yönetim devlet başkanı ve hükümet tarafından eş zamanlı olarak üstlenilecek – ki daha sonra başbakan tarafından üstlenildi- başbakan da Ulusal Meclisin çoğunluğu tarafından atandı. Hükümet –devlet başkanı değil- parlamentoya karşı sorumlu idi.

Eyalet hükümetleri yeni güçler kazancak, yani ademi merkezîyet sistemi, eyalet parlamentolarının oluşturulacak, seçilmiş hükümet eyalet hükümetinin başbakanı üzerinde gözetimlerde bulunabilecek.

Yeni anayasa da aynı şekilde üç kuruma ayrılmış olan Anayasa mahkemesini kaldırır ve Anayasa mahkemesinin yetkisinin Anayasa Konseyi tarafından yüklenileceği belirtilir.

Kongo 25 eyalet ve birisi de bağımsız şehir (Kinşasa) olmak üzere 26'ya bölünmüştü. Şubat 2006'da kabul edilen Anayasaya göre 10 eyalet ve Kinşasa var.

Diğer sömürge ülkeler gibi Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin yeni-sömürgeleşme süreci de 2. Paylaşım Savaşı'yla başladı. 30 Haziran 1960 yılında Brüksel'de yapılan toplantıyla sözde bağımsızlığını kazandı, özde ise yeni-sömürge durumuna geldi. 1960 yılında yaptığı darbe ile Demokratik Kongo Cumhuriyeti yönetimini ele geçiren Mobutu, ülkenin adını Zaire olarak değiştirip kanlı diktatörlüğünü bugüne kadar sürdürdü. Zaire halkının sömürgeciliğe karşı mücadelesi Belçika sömürgesi olduğundan bu yana çeşitli aralıklarla devam etti. İlk ayaklanma 1. Paylaşım Savaşı sırasında Protestan Papaz Simone Kibangu önderliğinde gerçekleşti. Dini motifler taşıyan bu ayaklanma Belçika emperyalizmine karşı ilk ayaklanmaydı ve kanlı bir biçimde bastırıldı. Belçika emperyalizmi böl-yönet politikasıyla kabile bazında örgütlenmeyi teşvik ederek kabileler arası çelişkilerden yararlanmaya çalışmasına rağmen ulusal uyanışın gelişimini engelleyemedi.

Eylül 1958 yılında eyleme geçen Kongo Ulusal Hareketi (MNC) ülke çapında yeni gelişmelere öncülük ederek Belçika emperyalistlerine reformcu temelde geri adım attırmayı başardılar. Ocak-Şubat 1960'ta Brüksel'de Kongo ve Belçika delegeleri biraraya geldiler. Bu toplantı sonucunda 30 Haziran 1960'ta Kongo'nun 'bağımsız' olması kararlaştırıldı.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin kurulmasından bir yıl sonra bağımsızlık yanlısı Lumumba hükümeti Mobutu'nun darbesiyle devrildi. Lumumba'nın katledilmesiyle bugüne kadar gelen Mobutu diktatörlüğü de başlamış oldu.

1997'de, Zaire (Kongo'nun o dönemki ismi böyleydi) Başkanı Mobutu'nun 32 yıllık iktidarına, Laurent Kabila önderliğindeki güçler son vermiş, ülkenin adını Demokratik Kongo Cumhuriyeti olarak değiştirmişlerdi.

1998'in ortalarından itibaren, Kabila'nın muhalefetteyken verdiği sözleri, demokratik hakların verilmesi vb. sözleri yerine getirmediği; Mobutu iktidarını yıkan güçlerin eşit biçimde iktidarda pay alamamaları sonucu sözkonusu ittifak dağılmış; yeniden iç çatışmalar başlamıştı. Kısacası 1998'den beri Demokratik Kongo Cumhuriyeti gerçekte ikiye bölünmüş durumdaydı. Biri Kabila'nın doğrudan yönetimi ve denetimi altındaki kesim, diğeri ise Uganda ve Ruanda tarafından desteklenen güçlerin etkisindeki kesim.

Batıdaki değişik kaynakların verdiği bilgiye göre beş-altı yıllık süreçte esas olarak açlıktan, hastalıktan yaşamını yitirenlerin sayısı 4 milyon civarındadır. BM'nin gözlemcileri 1998'den beri Kongo'dadır. Ama

kasıtlı olarak bir önlem alma yönünde herhangi ciddi bir adım atılmamıştır. Göz göre göre 4 milyon civarındaki insan ölüme terkedilmiştir. Karşılıklı etnik çatışmalarda da onbinlerce insan katledilmiştir. Laurent Kabila 2001 yılında bir saldırı sonucu öldürüldü ve yerine oğlu Joseph Kabila başkan oldu. Bu süreçte değişik ölçülerde çatışmalar yaşandığı gibi, barış yönündeki görüşmeler de sürdürülmüştür. Sözkonusu görüşmelerin bir sonucu da, Laurent Kabila'nın Mobutu yerine iktidara gelmesinin ardında Kabila güçleriyle çatışmaya giren Uganda ve Ruanda'nın askeri güçlerini Kongo'dan çekmeleri oldu.

Bunlar arasında dört yıllık süreçte yaşanan çatışmalarda binlerce insan yaşamını yitirmiştir. Ama BM temsilcileri, "mavikask"lı askeri güçleri bunlara gözünü kapatmış, çatışmadaki tarafların birbirini kırmasına karşı herhangi bir önlem alınmaya çalışmamıştır.

Barış görüşmeleri Aralık 2002'de Güney Afrika'nın Başkenti Pretoria'da imzalanan barış anlaşmasıyla sonuçlanmış ve çok partili geçici bir hükümetin kurulması üzerine anlaşılmıştı. Normal şartlarda 2003 Mayıs ayı sonuna doğru sözkonusu edilen bu çok partili geçici hükümetin kurulması gerekiyordu. Fakat bu güçlerin arasındaki çelişkiler, çatışmalar 1998'den bu yana süren savaşın, iç çatışmaların bittiğinin resmen ilan edilmesini her seferinde erteledi. 2005'te anlaşmalarına rağmen kimi güçler görüşmelerden zaman zaman çekildi ve yeniden görüşmelere katıldı. Bu görüşmeler sürüyor ve BM temsilcileriyle yapılan görüşmelerde 2005 Haziran sonunda çok partili geçici hükümetin kurulacağı, çatışmaların son bulacağı yönlü açıklamalarda bulunuldu. Eğer geçici hükümet kurulursa iki sene sonra seçimlere gidilecek ve başkanın kim olacağı belirlenecekti. Ayrıca ülkedeki tüm kesimlerin temsil edileceği başkan yardımcıları ve hükümet kurulacaktı. Böylece, şimdi çatışanlar, ülkeyi birlikte yöneteceklerdi. Bu duruma bakıldığında aslında ne BM'nin, ne de BM'nin talebi üzerine AB'nin Kongo'ya müdahale etmesini gerektiren özel bir durum olmadığı görülür. Yani eğer çatışmalar ve ölümler engellenmek isteniyorsa, müdahale etmenin maddi temeli bundan beş-altı sene önce vardı ve bu hep varolageldi. BM'nin de AB'nin de şu ya da bu emperyalist gücün ya da bir başka gerici gücün Kongo'ya müdahale etmesi doğru değil. Bunun en temel sebebi bu güçlerin yerleştirilmesinin sebebi kesinlikle barışı kurmak değildir. Şu anda kadar BM güçlerinin yerleşip de barışın geldiği bir yer biliyormusunuz. Nereye güç gönderdilerse kan ve gözyaşı artmıştır. Somali, Uganda en iyi örneklerdir. BM'nin ve AB'nin Kongo'ya askeri müdahalede bulunmasının arkasında başka gerçekler yatmaktadır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde, 41 yılın ardından ilk kez 30 Temmuz 2006'da çok partili seçimler yapıldı. Kongo'ya yardımda bulunan ülkeler seçimler için 450 milyon dolardan fazla para yardımı sağladı, ancak seçim tek başına ülkenin sorunlarına çözüm olmadı.

Hayatları kurtarmak için acilen önemli oranda insani yardımın yapılması gerekiyor. Çatışmalar ve hastalıklar nedeniyle her gün 1200 kişi ölürken zengin ülkelerin hükümetlerinin vicdani sorumluluk hissetmiyorlar.

İç savaşın 2003 yılında resmen sona erdiği Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde şiddet olayları devam ediyor. Çatışmalarda son 8 yılda 3,9 milyon kişi can verdi. BM'in dünyada en yüksek oranda barış gücü bulundurduğu ülke Kongo'dur. Sayıları 17 bini bulan barış gücü Kongo ordusuna silahsızlanma konusunda yardım etmek ve seçimlerin güvenliğini sağlamak için yerleştirildiler. Fakat ölen 4 milyon insan gösteriyorki bu barış güçlerinin hiçbir faydası olmamış. Dahası BM raporlarına göre barışgücünde görevlilerin karıştığı adam öldürme ve tecavüzler ciddi şekilde artmış durumda. Nisan 2005'ten Aralık 2005'e kadar 1866 tecavüz olayı soruşturması açıldı. Bu durumun vehametini göstermektedir.

EKONOMİ VE KAYNAKLAR

1980'lerin ortasından itibaren Kongo ekonomisi gerilemeye başladı. 1996'da başlayan iki tane iç çatışmadan dolayı daha da kötüleşti. Dış borç arttı. İç savaşın bitmesinden sonra da ülkedeki belirsizlik yabancı yatırımcıları da etkiledi. 2002 sonlarında ülkeyi işgal eden yabancı birliklerin çıkarılmasıyla şartlar gelişti.

ABD ve Fransa emperyalizmi tarafından desteklenen diktatör Mobutu Sese Seko, 35 yıllık iktidarının son dönemlerine kadar IMF kredileriyle beslendi. Ülkeye verilen yüzmilyonlarca dolar kredi Mobutu'nun kişisel servetine aktı ve IMF, 1982 yılında bu durumu "resmen" öğrenmesine rağmen yardıma devam etti. Zaire halkı Mobutu'yu devirdi. IMF ise diktatöre akıttığı "borçları" şimdi halktan istiyor.

Doğal kaynakları kobalt, bakır, petrolyum, elmas, altın, gümüş, çinko, manganez, uranyum, kömür su gücü ve kerestedir. Büyük Rift vadisinde aktif volkanlar bulunmaktadır. Kongo'nun yeraltı zenginlikleri içinde altın ve elmas çok büyük bir yer tutar. Ve bu ülkedeki karışıklıkların temelinde de bu vardır. Uganda ve Ruanda'nın Kongo ile çatışmalarının perde arkasında da bu madenlere sahip olma amacı yatıyordu. Şimdi bu savaş taşeronları (Hema ve Lendu'lar) tarafından yürütülmektedir. Bakır, Kobalt, Kalay gibi yeraltı zenginliklerinin yanısıra, Kongo dışında sadece Avusturalya ve Brezilya'da varolan Coltan madenleri de var. Ve bu bağlamda Kongo'daki madenler, Brezilya ve Avusturalya'dakinden çok daha fazladır. Şimdiye kadar adı fazla duyulmayan, ya da fazla tanınmayan Coltan, Pentagon tarafından stratejik ham madde ilan edilmiştir. Bu maden/metal esas olarak bilgisayar endüstrisinde, cep telefonlarında kullanıldığı gibi, silahlanma ve uzaycılık / astronomi alanında da kullanılmaktadır. Almanya'nın tekellerinden Bayer AG, bu tekele bağlı H.C.Starck ve Siemens gibi tekeller Kongo'nun Coltan-Ticaretinden önemli pay sahipleri olan tekellerdir.

Demokratik Kongo'da bir Elmas Madeni

Kongo'nun yeraltı zenginlikleri sadece bunlar değil. Son dönemde Uganda ve Ruanda sınırına yakın bölgede petrol kaynağının varlığı da ortaya çıktı. 30 bin kilometrekarelik alanda varolduğu tespit edilen petrol rezervinin, petrol üretiminde Afrika kıtasında Nijerya'dan sonra ikinci sırada yer alan Angola'nın rezervlerinden daha büyük olduğu bilgisi verilmektedir. Kanada şirketi Heritage Oil Corporation ile Kongo ve Uganda arasında anlaşma yapılmış durumda. Petrol çıkarılması için emperyalistlerin ülke içinde istikrara ihtiyaçları var. BM Genel Sekreteri Annan'ın AB'ye Kongo'ya askeri müdahale önerisinde bulunmasının hemen ardından Kanada'nın BM'nin müdahalesi çerçevesinde askeri güç vermeye hazır olduğunu açıklamasının arkasında da bu çıkarları yatıyor.

Başlıca ihracat ortakları arasında yüzde 47,5 ile eski efendi Belçika başı çekmektedir. Belçika'yı yüzde 20 ile Finlandiya, yüzde 10 ile ABD ve yüzde 7,5 ile Çin takip etmektedir. İthalat ortakları ise yüzde 17 ile Güney Afrika Cumhuriyeti, Belçika yüzde 15, Fransa yüzde 10, Zambia yüzde 8,5, Kenya yüzde 5,9, ABD yüzde 5,5 ve Almanya yüzde 5,4 tür.

NÜFUS, DİN, DİL ve TOPLUM YAPISI

Nüfusu 63 milyon civarındadır. Ortalama yaşam süresi AIDS'den dolayı gittikçe düşmektedir. Fakat nüfus çok hızlı bir şekilde artmaktadır. 11 milyon insanın AIDS'le yaşadığı tahmin edilmektedir. Yiyecek ve su yoluyla da çeşitli hastalıkların bulaşma riski fazladır. Hepatitler, uyku hastalığı ve sıtma kimi bölgelerde çok yüksektir.

250'nin üzerinde farklı etnik grubun yaşadığı ülkede 700'ün üzerinde dil ve lehçe konuşulmaktadır. Halkın yüzde 65'i okur-yazardır. 15 yaş ve üzerindekiiler Fransızca, Lingala, Kingwana ve Tshiluba'dan birini okur-yazarlar. Ulusal ve resmi diller Kongo, Lingala, Luba-Kasai, Congo Swahili, Fransızca'dır. İnsanlar bu aracı diller vasıtasıyla anlaşmaktadırlar. Lingala Mobutu'nun idaresindeki ordunun resmi dili yapıldı. Fakat Batıdaki isyanlardan bu yana ordu Svahiliceyi de kullanmaktadır.

Nüfusun % 50'si Roman Katolik, % 20'si Protestan, % 10'u Kimbanguist, %10'u Müslüman ve % 10'u da diğer yerel inançlara ve hristiyanlıkla birleşmiş mezheplere ve dinlere mensuptur. Geleneksel dinler monoteizm, animizm, ruh ve atalara tapma, büyücülük, şeytani ruhların kullanıldığı büyücülük gibi inançlar şekillendirmiştir.

Hristiyanlıkla birleşen geleneksel inançlara ve ritüellerin en meşhuru Kimbanguizm'dir. Kimbanguizm sömürgeci rejime karşı tehdit arzettiği için Belçikalılar tarafından yasaklandı. Kimbanguizm yani Yeryüzünde Mesih'in Kilisesi, Peygamber Simon Kimbangu tarafından kurulan ve şu anda 3 milyonun üzerinde üyesi olan bu kilisenin üyeleri başlıca Bakongo ve Kinşasa'dadır.

25'i düzenlenmiş ve büyük uçakların kalkış ve inişine uygun olmak üzere 232 havaalanı vardır. 858 kmsi elektrikle çalışan olmak üzere 5138 km demiryolu bulunmaktadır. Karayollarının uzunluğu ise 157000 kmdir.

1998- 2002 arasındaki içsavaşta 4 milyona yakın kişi öldü. Çoğunluğu çatışmadan olmakla beraber yiyecek kıtlığı ve çeşitli hastalıklarda bu rakamın yüksek olmasında etkendir.

TÜRKİYE-KONGO İLİŞKİLERİ

Ülkemizle Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) arasında herhangi bir siyasal sorun bulunmamaktadır. 1998 yılında uygulamaya konulan Afrika'ya Açılım Politikamız çerçevesinde ülkemiz, DKC ile ilişkilerini geliştirmeye ve çeşitlendirmeye çalışmaktadır.

Afrika Ekonomik Topluluğu (AEC) ve Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) üyesi olan DKC, merkezi Afrika bölgesinde kilit bir coğrafi konuma sahiptir. Türkiye, başta DKC olmak üzere Büyük Göller Bölgesinde barış ve istikrara önem atfetmekte ve bu amaçla anılan ülkede MONUC'a (BM Kongo Gözlem Heyeti) Emniyet Güçlerince katkıda bulunmaktadır. En son olarak da Temmuz 2006 seçimlerinin güvenliğini sağlamakla görevli BM Barışgücüne bir miktar askerimiz katılmıştır. DKC'nin ülkemizde Büyükelçiliği mevcut olmayıp, Kahire Büyükelçiliği ülkemize akreditedir. Türkiye ile Kongo arasında 16 Haziran 1983'te Kültür Anlaşması, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Çerçeve Anlaşması ve Ticaret Anlaşmaları yapılmıştır.